

Kvarteret
Häradsdomaren
PM träd och gata
Oktober 2018
GRANSKNINGSHANDLING

Bakgrund

En ny detaljplan ska tas fram för bostadsbebyggelse i västra delen av Gamla Enskede. Detta PM har tagits fram för att belysa exploaterings påverkan på den befintliga vegetationen. PM:et visar också förslag på åtgärder för att bevara vegetation och kompensationsåtgärder för den påverkan som exploateringen innebär.

Medverkande

Stina Bäckström, Stadsbyggnadskontoret
Edward Billerholm, byggprojektledare

Sylvia Kornstad, Ramböll
Ella Uppala, Ramböll
Xenia Mastoraki, Ramböll
Stockholm oktober 2018

Vy mot väster

Vy mot öster

Inledning

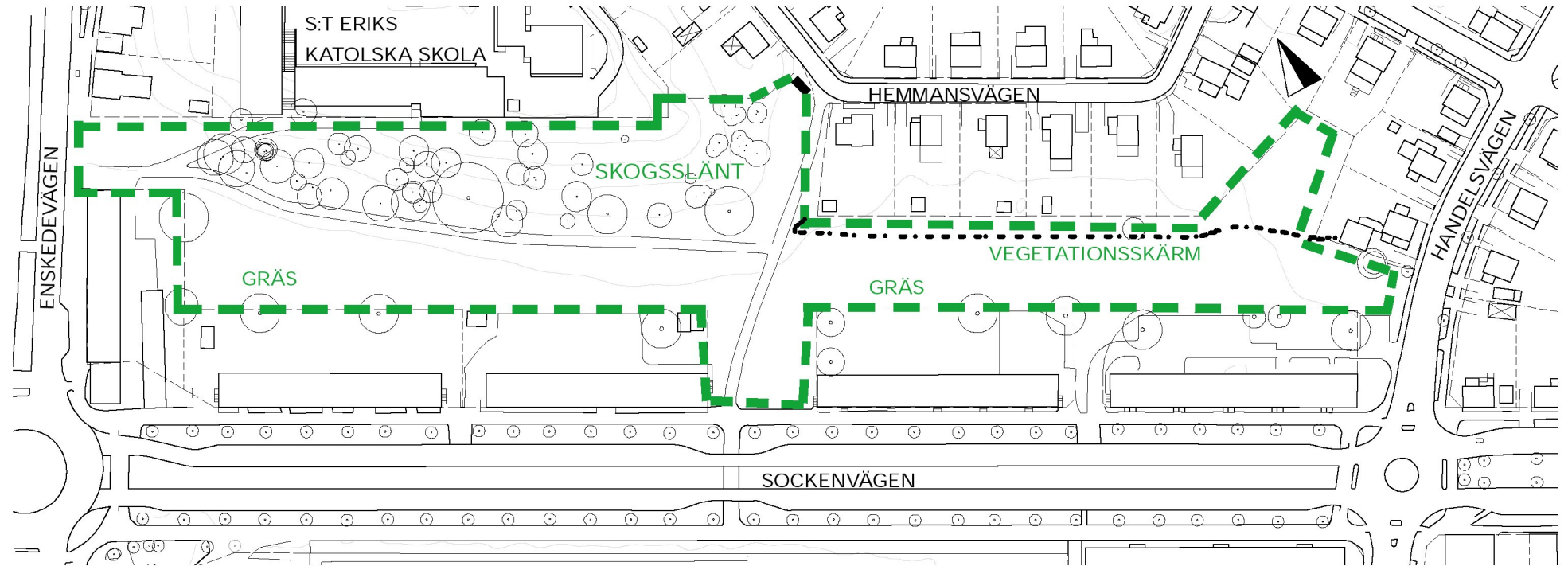
I Gamla Enskede planeras för ett nytt bostadsområde med lamellhus och kedjehus, Kv Häradsdomaren. Planområdet är av intresse för kulturvården och gränsar till ett riksintresse för kulturvården. Gamla Enskede är den första stadsdelen i Sverige som planerades som en trädgårdsstad, med förebilder från England och Tyskland. Stadsdelen var färdigställd år 1913.

Planområdet utgörs av parken söder om Katolska skolan som går fram till Handelsvägen.

Befintlig vegetationsstruktur

Parken är långsmal och består av två tydliga delar. I söder utgörs parken av en öppen, plan, klippt gräsyta som gränsar mot befintliga bostadsgårdar. Den högre vegetationen med träd och buskar finns i norra delen av planområdet. I väster, utmed Katolska skolan, finns vegetation i form av en sluttande naturpark och österut, utmed gränsen mellan den klippta gräsytan och den befintliga småhusbebyggelsen, som en tät, hög skärm av träd och buskar.

På kvartersmarken, söder om det aktuella planområdet, finns, med långa mellanrum, stora, solitära lövträd i eller vid häckar som planterats på fastighetsmark. Träden har en visuell påverkan på planområdets stadsbild, och har också betydelse för hanteringen av områdets dagvatten, se vidare i "Häradsdomaren, Dagvattenutredning, Allmän platsmark, Norconsult, 2018-06-19". Dessa träd påverkas i olika grad av exploateringen och tas därför med i detta PM.

Vy mot söder

Solitärträd på fastighetsmark

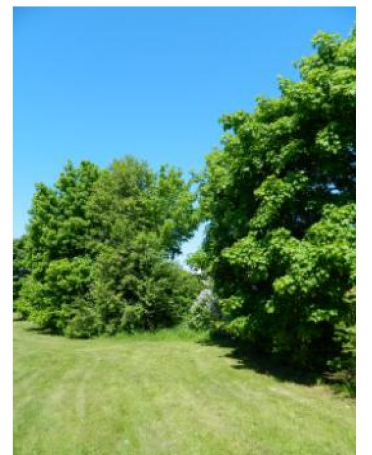
Vy från skogsbacken

Skogsbacken vy mot väster

Fastighetsgränsen i norr

Skärm i norr

Skogsbacken

Befintlig vegetation

Naturmarken utgörs av en glesare skogsbacke med tall, asp och björk samt ekar, ungträd och en större solitärek. Skogsdungen är relativt gles, särskilt i den västra delen.

Värden

Ekar har stora ekologiska värden. Eken är livsmiljö för ett stort antal arter, ca 1500 totalt, av insekter, mossor och svampar. Arterna byts successivt ut allt eftersom eken åldras. Tallarna, särskilt de äldre med solbelyst grov bark, är värdefulla insektsbiotoper. Asparna, även ungträden, är av värde för vissa insekter som har veden som föda.

Skogsbacken med sin hållmark fungerar idag som ett lekområde för skolans elever och som promenadområde för kringboende.

Exploateringens påverkan

Då husen uppförs kommer en del av vegetationen vid slänthöjden att fällas, mestadels mindre unga lövträd som växer i det befintliga brynet. Marken dräneras och blir därmed torrare. Slänten skuggas mer än idag. Detta påverkar befintlig vegetation, olika mycket beroende på art.

Den stora solitäreken har oregelbunden krona som kommer i konflikt med byggnaderna. Kronan behöver beskuras men troligtvis kan eken kvarstå.

Två alternativa trafiklösningar finns för utfart från området:

- Vändplan i väster, dubbelriktad trafik på den nya gatan, och in- och utfart i öster.
- Utfart i väster, enkelriktad trafik på den nya gatan med infart i öster.

Beroende på vilket alternativ som väljs kommer vegetationen i väster att påverkas olika mycket.

Om vändplanen byggs och gångvägen vid Katolska skolan därmed delvis läggs om, behöver 5 - 6 träd fällas (lön, aspar, varav några är större, samt ett stort gullregn).

Om en utfart till Enskedevägen byggs och en mindre delsträcka av gångvägen vid Katolska skolan läggs om kan de flesta träden kvarstå.

Förslag på åtgärder

Den befintliga parkvägen i slänten utgår då husen byggs. De stigar som trampas upp i naturparken till följd av den nya situationen föreslås permanentas efter något år med slitlager av stenmjöl eller barkflis. På så vis minimeras risken för flera, parallella stigsystem genom den relativt lilla naturparken.

I Skogsbacken finns bra förutsättningar för att bidra med ekosystemtjänster till det nya området.

Ett öppet dike föreslås i slänten, enligt den ovan nämnda VA-utredningen. Diket bör utformas så att regnvattnet avleds vid större regnmängder, samtidigt som vattnet fördröjs och blir en tillgång för växterna nedanför diket vid mindre regn.

Diket ges en höjdpunkt på mitten och vattnet rinner till brunnar i väster och öster. Då höjdpunkten placeras vid eken underlättas bevarandet av det grövre rotsystemet vid schakten för diket. Äldre ekar är ljusälskande. Den öppning som föreslås mellan lamellhusen ökar ljusinsläppet till eken och förbättrar därmed ekens levnadsvillkor.

För att öka områdets diversitet föreslås kompletteringsplanteringar i markskiktet vid diket, se sidan 5.

Nya planteringar föreslås i väster, både för alternativet med utfart och för alternativet med vändplan samt för den nya lekplatsen.

Vegetationsskärmar

Befintlig vegetation

I gränsen mellan småhusens tomter och parkens klippta gräsyta har en tät grönskande skärm utvecklats av friväxande större buskar och träd som här fått växa fritt. Skärmen utgörs av ett högre buskage av slån med inslag av syren samt träd som lönn och fågelbär.

Värden

Den täta vegetationsskärmen utgör skydd och livsrum för insekter och fåglar, och utgör en tydlig avgränsning på det befintliga gräsrummet.

Exploaterings påverkan

Vegetationsskärmen utgår då husen uppförs och Fickparken byggs.

Förslag på åtgärder

Som viss kompensation föreslås att de nya parkerna Fickparken och Mellanparken utformas med en flerskiktad grönska. Träd, högre och lägre buskar samt låga marktäckande växter bör planteras inom samma större område. Arter som ger frukt eller nötter bör ingå.

Kompletteringsplanteringar

Kompletteringsplanteringarna föreslås från två utgångspunkter:

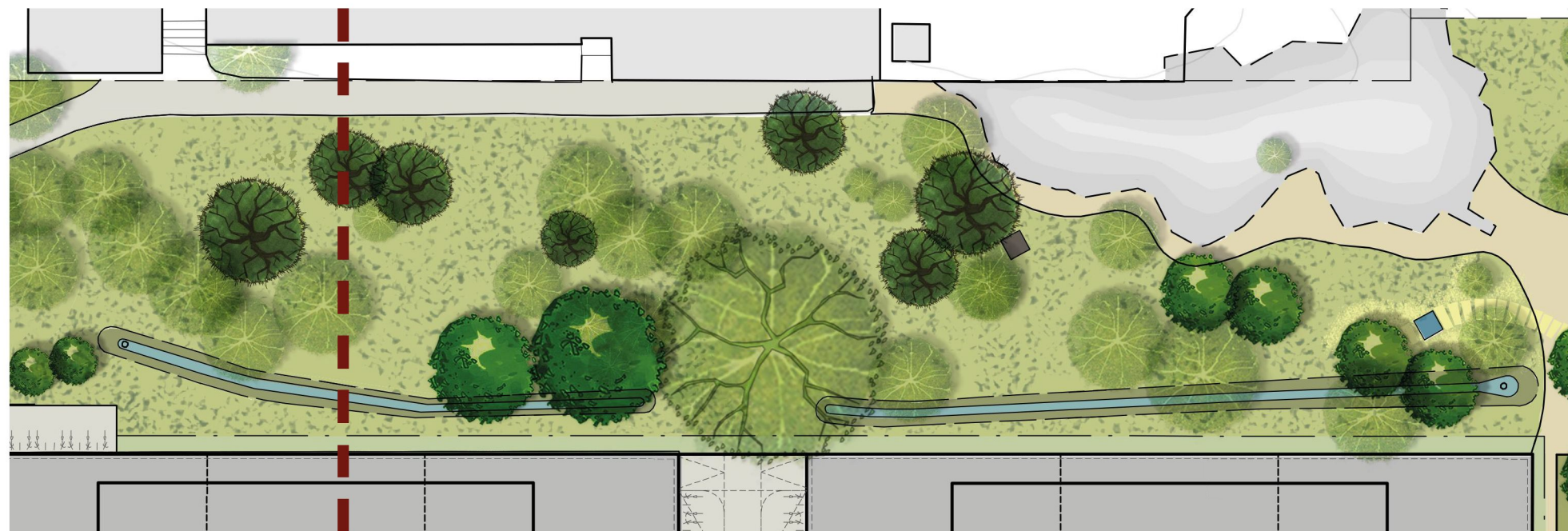
- Planering som kompensation för ingreppet i skogsparken och för den norra vegetationsskärmen som utgår.
- Planering som förstärkning av det kulturella arvet för att stärka upplevelsen av "trädgårdsstad".

Skogsparken

I naturmarken mellan de nya höghusen och Katolska skolan ska skogskänslan förstärkas. De nya träd som planteras bör utgöras av arter som återfinns naturligt såsom tall och ek. För att öka diversiteten kan blommande träd och buskar av typen fågelbär, hagtorn och aplar också planteras. Detta föreslås inte bara för själva skogsparken utan också för vändplanen och lekplatsen nedanför Katolska skolan.

För att öka diversiteten kan växter som trivs i blöt skugga, såsom vårfryle (*Luzula pilosa*), vissa starrarter (*Carex* sp.), diverse ormbunkar samt gräs som blåtåtel (*Molinia caerulea*) och brunrör (*Calamagrostis phragmitoides*) planteras utmed det nya diket.

Här möts trädgårdsmotivet i dalen och skogsmotivet på höjden, i en ny yta för lek och samvaro som genomkorsas av gatan, se vidare i parkprogrammet.

Befintlig ek

Befintligt lövträd

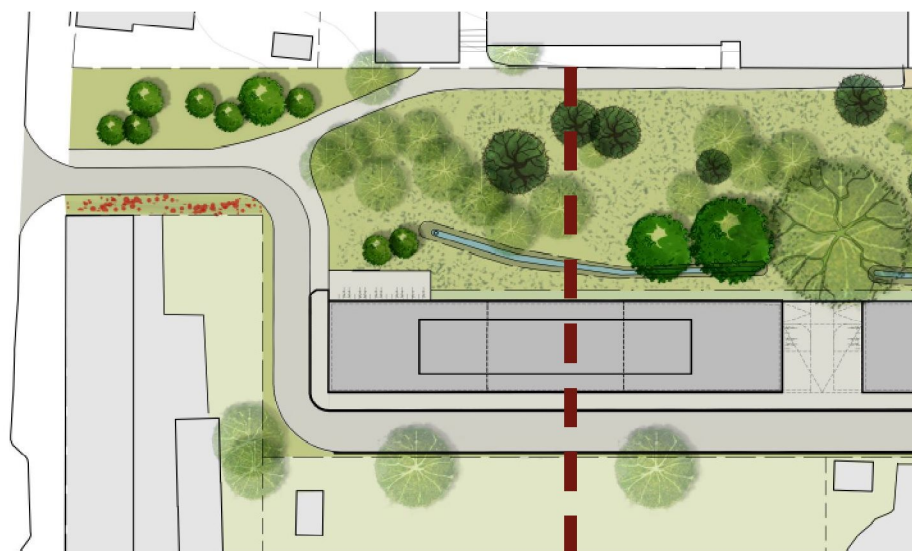
Befintligt barrträd

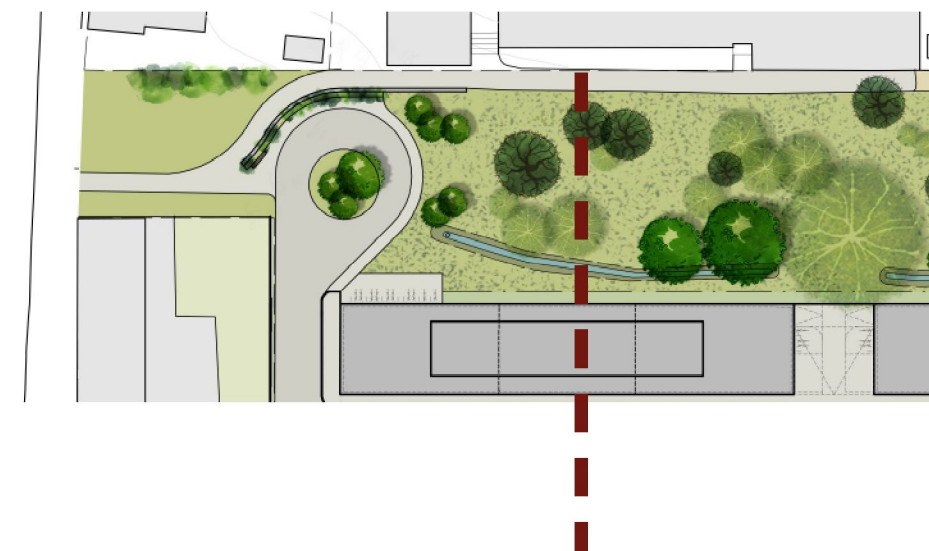
Föreslaget träd

Nytt dike

Förslag med enkelriktad trafik och utfart mot Enskedevägen

Förslag med vändplan och utfart mot Handelsvägen

Alternativa utfarter

Två alternativ på utfart för bilar och sopbil har tagits fram. Det är stor skillnad på påverkan på den befintliga vegetationen i de två förslagen. Förslaget med utfart ger ökade möjligheter att spara fler träd och till mer omfattande kompletteringsplantering t ex vid dieket än i förslaget med vändplan.

Förslag på trädarter för kompletteringsplantering i Skogsbacken

Hästkastanj, *Aesculus hippocastaneum*
Hagtorn, *Crataegus monogyna*
Rosenapel, *Malus floribunda*
Buketapel, *Malus toringo*
Manna-ask, *Fraxinus ornus*
Skogstall, *Pinus sylvestris*
Fågelbär, *Prunus avium*

Fickparken

Här föreslås trädgårdsväxter som aplar, körsbär och breda ridåer av syren, se vidare i parkprogrammet.

Gatuplanteringar

För gaturummets miljö är det viktigt att det finns stora träd. Då gatan är rak dämpar träden också hastigheten om de planteras som förträngningar. För att säkra en framtida grön gata bör kompletteringsplanteringen göras eftersom livslängden på de befintliga träd på fastighetsmark kan vara kort. Tema med lönnar föreslås för gatan.

Stora lövträd på kvartersmark

Befintliga träd

Trädbeståndet på kvartersmarken intill den västra delen av det aktuella planområdet består till största delen av lönnar. Träden på kvartersmarken intill den östra delen av det aktuella planområdet utgörs av skogslönnar samt ett par rönningar som planterats nära gränsen till parkmarken.

Värden

De flesta träden har stora välutvecklade kronor och därmed ekologiska värden för insekter och fåglar. Trädens rotsystemen påverkar hanteringen av dagvatten, se vidare i "Häradsdomaren, Dagvattenutredning, Allmän platsmark, Norconsult, 2018-06-19".

De stora solitärträden har en stor positiv påverkan på dagens stadsbild, och om de kan behållas, är de viktiga för upplevelsen av den nya stadsdelen.

Påverkan av exploateringen

De flesta träden står nära eller mycket nära fastighetsgränsen vilket innebär att trädens rötter finns under parkmarkens gräs. De flesta träden har kronor som sträcker sig in över parkmarken. Kronorna sitter lågt och behöver höjas för att ge plats åt fordonen på gatan. Detta gäller i de flesta fallen även om gatan inte höjs i förhållande till dagens nivå på gräsyten.

Rotsystemets tjockare rötter har minst en omfattning som motsvaras av kronans projektion på marken. Då vägen byggs kommer schakter att utföras i rotsystemet i sådan omfattning att flera träd kommer att få mer betydande skador och riskerar att inte överleva på några års sikt.

Förutom de ovan beskrivna solitärträden finns mindre träd som ronn, lönn och blodapel. Dessa har en mindre påverkan på det nya stadsrummet och ges därför ingen utförligare bedömning.

Bedömning av trädindivider

1. Skogsek, *Quercus robur*

Mycket värdefull ekologiskt och upplevelsemässigt. Visst intrång i trädkronan och i rotzonen men troligtvis kommer trädet att överleva och bidra ekologiskt och upplevelsemässigt till platsen.

2. Lönn, *Acer platanoides*, flerstammig.

Något mindre värdefull. Uppstamning krävs. Mindre intrång i rotzonen. Om markhöjning utförs kan trädet troligtvis klara sig, med värden för stadsbilden.

3. Blodlönn, *Acer platanoides* ('Schwedleri')

Mycket värdefull. Står på fastighetsgränsen. Exploateringen medför kronbeskärning och intrång i rotzonen. Om gatan höjs kan trädet troligtvis klara sig.

4. Lönn, *Acer platanoides*, flerstammig

Mycket värdefull. Står på fastighetsgränsen. Exploateringen innebär kronbeskärning och intrång i rotzonen. Om gatan höjs kan trädet troligtvis klara sig.

5. Vårtbjörk, *Betula pendula*

Mindre värdefull. Art med relativt kort livslängd och känslighet för förändringar av markvattnet. Påverkas därför negativt av exploateringen.

6. Tysklönn, *Acer pseudoplatanus*

Värdefull, något gles krona. Exploateringen innebär stort intrång i rotzonen. Fällning av trädet rekommenderas för att undvika skador på omgivningen vid blåst.

1. Skogsek, *Quercus robur*

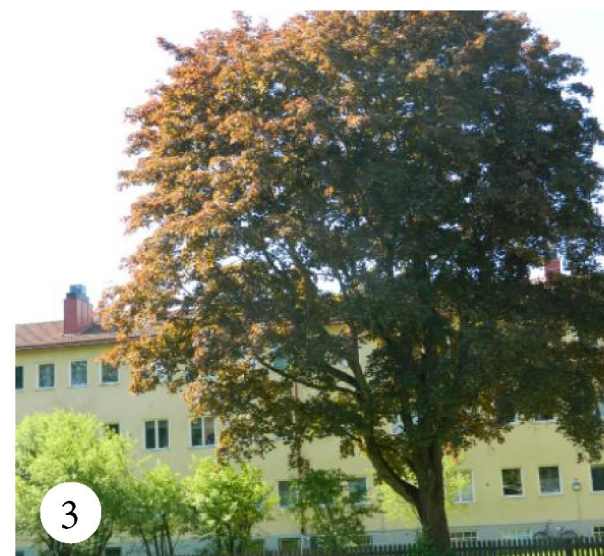
4. Lönn, *Acer platanoides*,

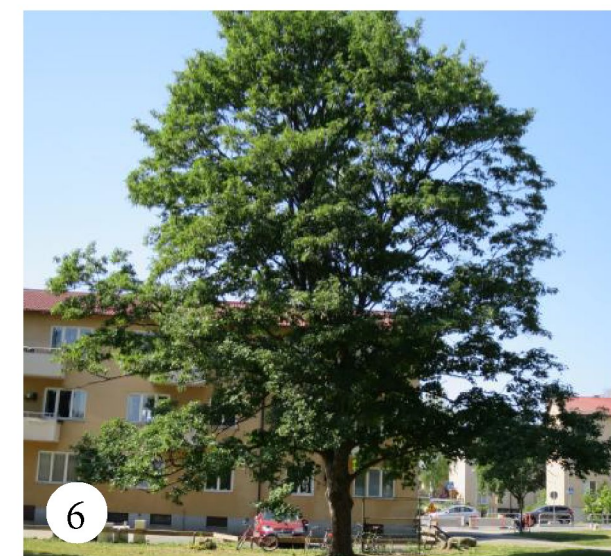
2. Lönn, *Acer platanoides*

5. Vårtbjörk, *Betula pendula*

3. Blodlönn, *Acer platanoides*

6. Tysklönn, *Acer pseudoplatanus*

BEFINTLIGT TRÄD
UTGÅR

7. och 8. Lönn, *Acer platanoides*

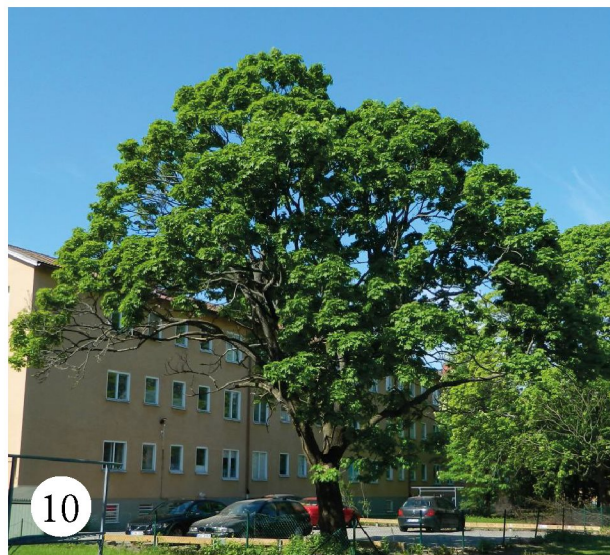
11. Lönn, *Acer platanoides*

9. Lönn, *Acer platanoides*

12. och 13. Lönn, *Acer platanoides*

10. Lönn, *Acer platanoides*

14. Lönn, *Acer platanoides*

Bedömning av trädindivider

7. Lönn, *Acer platanoides*

Mindre värdefull. Exploateringen innebär kronbeskrning som påverkar trädet negativt då en stor del av kronan påverkas. Intrång i rotzonen.

8. Lönn, *Acer platanoides*.

Värdefull. Mindre krona än vad som är vanligt för arten, men som är välutvecklad. Exploateringen innebär obetydlig påverkan.

9. Lönn, *Acer platanoides*

Värdefull, men med större skada i stammen. Står på fastighetsgränsen. Exploateringen innebär att en stor del av kronan påverkas. Stort intrång i rotzonen. Om gatan höjs kan trädet troligtvis klara sig.

10. Lönn, *Acer platanoides*

Mindre värdefull, med döda grenar i kronan som också är gles. Står på fastighetsgränsen. Exploateringen innebär kronbeskrning med negativa konsekvenser då kronan lyfts samt intrång i rotzonen. Om gatan höjs kan trädet troligtvis klara sig.

11. Lönn, *Acer platanoides*

Värdefull med något ensidig krona. Exploateringen innebär att en stor del av kronan påverkas. Stort intrång i rotzonen. Om gatan höjs kan trädet troligtvis klara sig.

12. & 13. Rönn, *Sorbus aucuparia*

Mindre värdefulla, mer kortlivad art, glesa smala kronor. Stort intrång i rotzonen, Gynnas av en eventuell markhöjning med stödmur.

14. Lönn, *Acer platanoides*

Värdefull. Litet, eventuellt inget intrång i rotzonen. Gynnas av en eventuell markhöjning med stödmur.

Åtgärder för att bevara befintlig vegetation

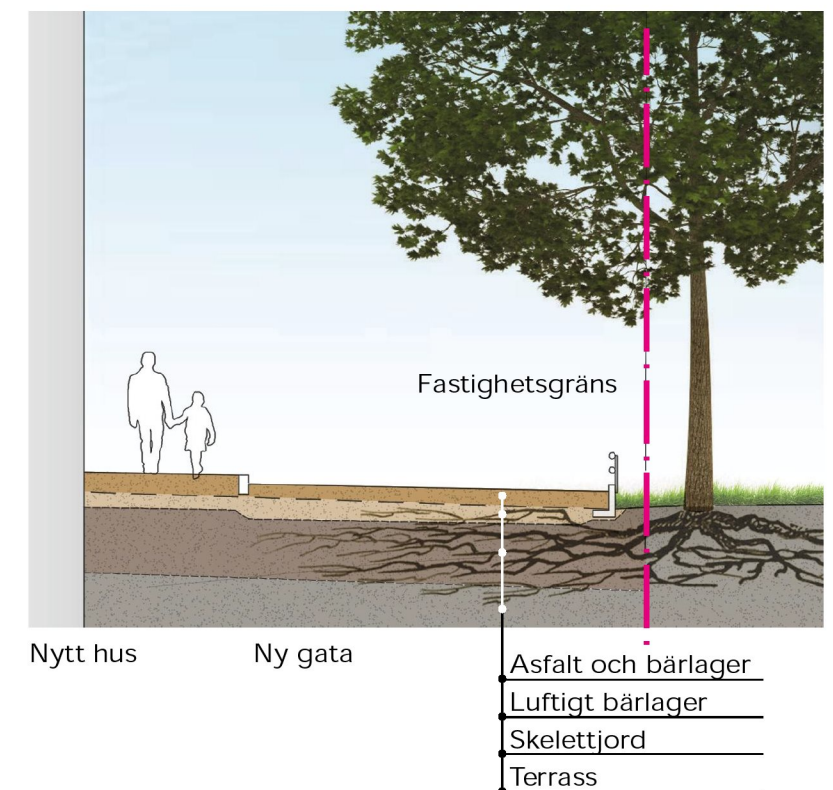
För att minska schakternas omfattning och därmed intrånget i befintlig rotzon, föreslås en stödmur parallellt med fastighetsgränsen.

Gatan höjs ca 40 cm i förhållande till befintlig mark. Höjdskillnaden tas upp med hjälp av en mur.

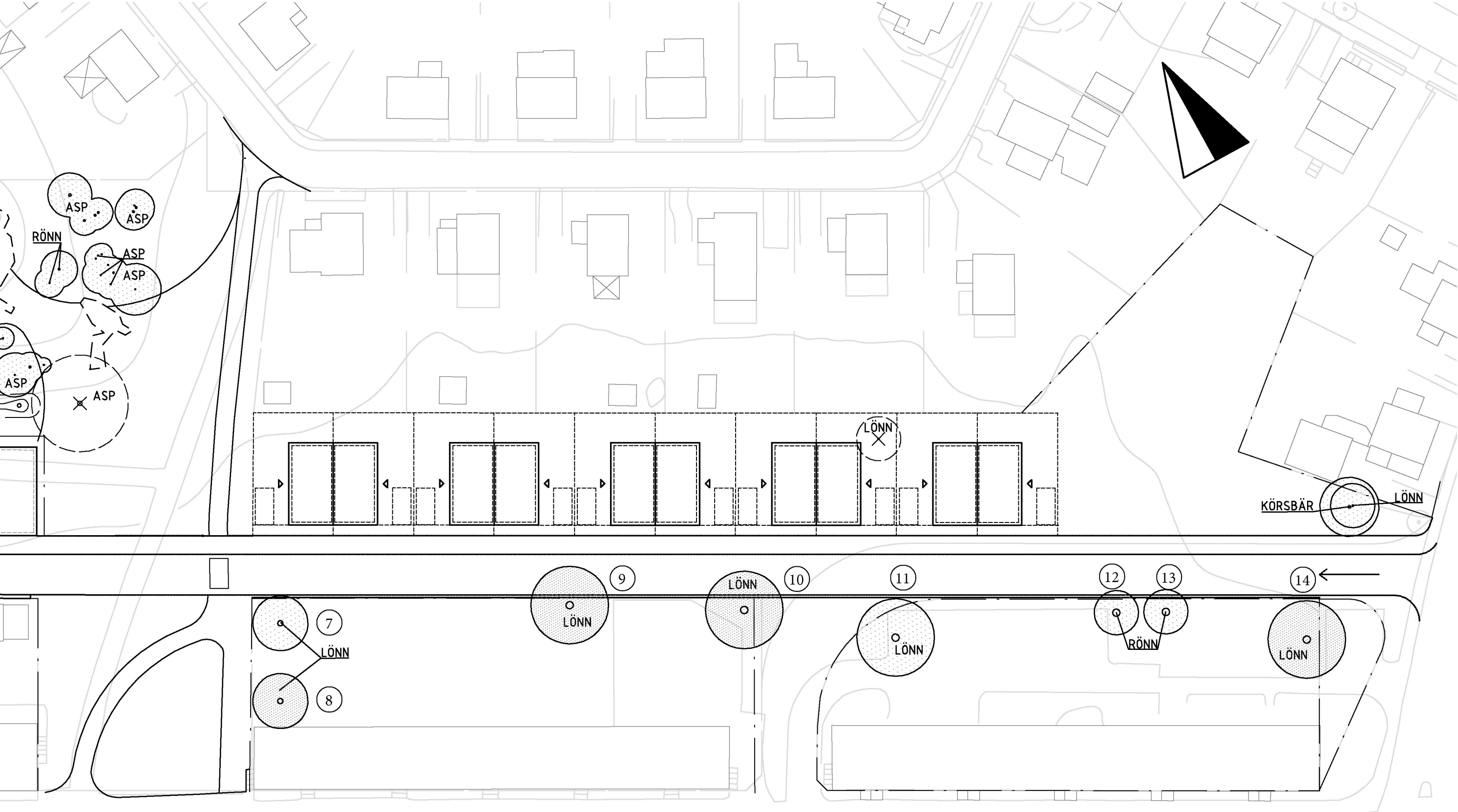
Höjningen av marken minskar också den negativa miljöpåverkan då antalet lastbilstransporter med uppschaktade massor som ska till tipp minskar.

Överbyggnadens uppbyggnad ska anpassas för befintliga rötters livsmiljö. Man bör undersöka om det är möjligt att spara befintliga trädets rötter genom att ersätta en traditionell uppbyggnad av gatan med skelettjord och luftigt bärlager.

Vakuumschakt av befintlig jord runt trädrötterna kan utföras och skelettjord, kross i grov fraktion med nedspolad jord eller kolmakadam, kan istället påföras runt rötterna.

Befintlig vegetation, värden samt påverkan

- BEFINTLIGT TRÄD, VÄRDEFULLT
- BEFINTLIGT TRÄD, MINDRE VÄRDEFULLT
- BEFINTLIGT TRÄD UTGÅR